

Studijní materiál

Zdroje míru. Projev Winstona Churchilla ve Westminster College (Fulton, Missouri)¹

Jsem rád, že jsem dnes odpoledne mohl přijít do Westminster College a lichotí mi, že mi chcete udělit doktorát. Slovo „Westminster“ se pro mne stává tak nějak blízkým.

Slyšel jsem tento název již dříve. Vskutku, bylo to na Westminster School, kde jsem získal velmi velkou část svého vzdělání v politických vědách, dialektice, rétorice a v jednom, nebo dvou dalších oborech. Ve skutečnosti jsme byli vzděláváni na podobném, či v nějakém stupni spřízněném, vzdělávacím zařízení.

Je pro mne také ctí, snad téměř unikátní, aby soukromého návštěvníka představoval akademickému posluchačstvu sám prezident Spojených států. Uprostřed břemene jeho nelehkého pracovního vypětí, funkčních a pracovních povinností – ač nepozván, necouvl. Prezident přicestoval tisíce mil, aby poctil naše dnešní setkání a dodal mu důležitost, a mně poskytl příležitost oslovit tento spřízněný národ stejně tak, jako mé vlastní krajany přes oceán, a snad také i ostatní země. Prezident vám řekl, že je jeho přáním, a jsem si jist, že i vaším, abych měl plnou volnost sdělit vám, v těchto nepochopitelných časech plných úzkosti, svou pravdivou a poctivě myšlenou radu. Určitě využiji této možnosti a cítím se oprávněnější tak učinit, protože jakékoli soukromé ambice, které bych mohl chovat za svých mladších dnů, již byly dávno uspokojeny, tak, jak jsem si nepředstavoval ani ve svých nejdřívejších snech. Dovolte mi však zároveň říci, že nemám žádné oficiální posláním nebo status jakéhokoli druhu, a že hovořím jen sám za sebe. Není za tím nic jiného než to, co vidíte a slyšíte.

Na základě svých celoživotních zkušeností si mohu dovolit zamyšlení nad problémy, které nás trápí na pozadí absolutního vítězství našich zbraní, a pokusit se ze všech sil zaručit, že vše, co jsme získali za cenu takových obětí a takového utrpení, bude zachováno pro budoucí slávu a bezpečnost lidstva.

Spojené státy v této chvíli stojí na vrcholku světové moci. Je to pro americkou demokracii slavný okamžik. Mocenský primát totiž vzbuzuje bázeň, podněcující odpovědnost za budoucnost. Díváte-li se kolem sebe, musíte pociťovat nejen smysl pro povinnost, ale také musíte pociťovat znepokojení nad tím, co by se stalo, kdybyste poklesli pod úroveň již dosaženého. Nyní zde máme příležitost, jasnou a jdoucí vstříc oběma našim zemím. Odmítnout ji, zanedbat, nebo ji promarnit, to by nám přineslo velké výčitky našich následníků. Je nezbytné, aby pevnost v mysli, vytrvalost ve stanoveném cíli a jednoduchost v rozhodování vedly a řídily chování anglicky hovořících lidí v míru tak, jako tomu bylo ve válce. Musíme obstát, a já věřím, že to dokážeme, že se vyrovnáme s tímto náročným požadavkem.

Když se američtí vojáci dostali do nějaké vážné situace, měli ve zvyku uvést do nadpisu svého rozkazu slova „celková strategická koncepce“. Je v tom moudrost, protože to vede k jasnému myšlení. Co je ale celkovou strategickou koncepcí, kterou bychom nadepsali pro tento den? Není to nic menšího než bezpečnost a prosperita, svoboda a pokrok: pro všechny domovy a rodiny ze všech zemí. (...)

Přinést do těchto nespočetných domovů pocit bezpečí znamená zaštitit je před dvěma velkými škůdci, válkou a tyraníí. Všichni známe velké problémy, do nichž se běžná rodina dostane, když průběh války stahuje ke dnu živitele rodiny a ty, pro které živitel pracuje a

¹ Tento projev je bezesporu nejdůležitější Churchillův projev, jenž pronesl jako lídr opozice (1945–1951). Některá z jeho syntagmat vstoupila okamžitě do obecného užívání. Zejména pasáž o „železné oponě“ přitáhla hned mezinárodní pozornost a měla obrovský vliv na veřejné mínění ve Spojených státech a v západní Evropě. Tento dokonale vystavený projev, plný pochopitelné dobové rétoriky, v němž britský premiér z válečných let dokázal brilantním způsobem pojmenovat většinu poválečných světových problémů, z nichž některé jsou aktuální dodnes, obvykle komunistická historiografie označovala za počátek studené války.

hospodaří. Ruiny Evropy a rozsáhlé části Asie, se všemi jejími zničenými chloubami, oslepují naše oči. Když se ideje zlovolných lidí nebo agresivní požadavky mocných států rozprostřou nad velkými prostory systému civilizované společnosti, jsou bezvýznamní lidé konfrontováni s obtížemi, se kterými se neumějí vyrovnat. (...)

Když zde stojím v tomto tichém odpoledni, třesu se hrůzou, když si představím, co se nyní skutečně děje miliónům lidí a co se stane v této době, když se hladomor plíží světem. Nikdo neumí spočítat to, co bylo nazváno „podhodnocené množství lidské bolesti.“ Naším nejvyšším úkolem a povinností je střežit domovy obyčejných lidí před hrůzami a utrpením další války. Na tom se všichni shodneme.

Naši američtí vojenští kolegové, poté co vyhlásili svou „celkovou strategickou koncepci“ a spočítali disponibilní zdroje, vždy přešli na další krok – jmenovitě, metodu. Zde opět existuje širokosáhlá shoda. Byla již vybudována světová organizace s primárním účelem zabránit válce. Organizace spojených národů (OSN), nástupnická organizace Ligy národů, již s rozhodujícím příspěvkem Spojených států funguje. Musíme zajistit, aby její fungování bylo úspěšné. To je skutečnost, a ne nějaký klam. Jedná se o sílu pro provádění akcí, a nejen nějakou pěnu slov. Jedná se o opravdový chrám míru, ve kterém by jednou mohly být zavěšeny štíty mnoha národů. Neměla by to být jen kohoutí aréna Babylónské věže. Před tím, než přestane být jako garance sebezáchovy jednotlivých národů nutné dokonalé vyzbrojení, musíme si být jisti, že náš chrám není vybudován na písku, ale na skále. Každý může vidět svýma očima, že naše cesta bude obtížná a také dlouhá. Avšak pokud se budeme chránit navzájem tak, jak jsme to dělali v obou světových válkách – nemyslím, bohužel, období mezi nimi – nepochybuji, že nakonec dosáhneme společného cíle.

Mám v této souvislosti praktický návrh, který by měl být uskutečněn. Jistě, mohou být vytvořeny soudy se soudními funkcionáři. Ale aby soudy mohly fungovat, potřebují také soudce a policisty. Proto i Organizace spojených národů musí bezodkladně vybudovat mezinárodní ozbrojené složky. V této záležitosti můžeme postupovat jen krok za krokem, ale musíme začít už nyní. Navrhuji, aby každá velmoc a stát byly vyzvány k delegování určitého počtu leteckých eskader pro službu ve světové organizaci. Tyto letecké eskadry budou vycvičeny a připraveny ve svých domovských zemích, ale budou přemísťovány ze země do země. Jejich příslušníci budou nosit uniformu své mateřské země, avšak s jinými odznaky. Nebudou nasazováni ve svých domovských zemích, budou řízeny světovou organizací. To může být zahájeno v malém měřítku, které se tak, jak bude vzrůstat důvěra, bude zvětšovat. Přál jsem si, aby se tak stalo po První světové válce a zbožně věřím, že to může být provedeno bezodkladně.

Bylo by nicméně chybné a neprozřetelné svěřit světové organizaci, která je ještě v plenkách, tajné znalosti nebo zkušenosti s atomovou bombou, které nyní sdílejí Spojené státy s Velkou Británií a Kanadou. Bylo by zločinným šílenstvím pustit tyto znalosti napospas do tohoto stále se zmítajícího a nesjednoceného světa. Nikdo v žádné zemi nespál hůře ve své posteli proto, že znalosti, postupy a suroviny, které se pro tento účel používají, jsou v současnosti drženy převážně v amerických rukou. Nevěřím, že bychom my všichni mohli spát tak nerušeně, kdyby se situace obrátila a kdyby si tyto hrůzné síly zmonopolizoval nějaký komunistický nebo neofašistický stát. Samotná obava z nich by mohla být snadno využita k tomu, aby byly svobodnému demokratickému světu vnuceny totalitní systémy, s následky úděsnými pro lidskou představitost. Bůh si přál, aby se to nestalo, a my máme přinejmenším možnost pracovat na tom, abychom uvedli náš společný dům do pořádku před tím, než bychom museli čelit tomuto ohrožení. A dokonce i tenkrát, pokud by se takové úsilí minulo účinkem, bychom měli stále mít v držení atomových zbraní tak drtivou převahu, abychom ji mohli využít jako odstrašující prostředek před jejich použitím jinými, nebo při hrozbě jejich použití. Kdyby pak nakonec došlo k opravdovému sbratření národů ve světové organizaci, jež by bylo pojištěno nezbytnými praktickými pojistkami, byly by tyto síly přirozeně svěřeny světové organizaci.

Nyní se dostávám k dalšímu nebezpečí, které ohrožuje domovy a obyčejné lidi – totiž k tyranii. Nemůžeme zůstat slepými vůči skutečnosti, že svobody, kterých si užívají obyvatelé po celém Britském impériu, neplatí ve značném počtu zemí, z nichž některé jsou velmi mocné. V těchto státech je státní moc vnučována lidu různými druhy všeobjímajících policejních vlád. Státní moc je vykonávána bez kontroly, buď diktátory, nebo kompaktními oligarchiemi, které operují pomocí privilegované politické strany a politické policie. Není naší povinností v této době, plné nejrůznějších obtíží, vměšovat se mocensky do vnitřních záležitostí zemí, které jsme ve válce neporazili. Avšak nikdy nesmíme přestat nebojácně hlásat principy svobody a lidských práv, které jsou společným dědictvím anglicky hovořícího světa a které skrze Magnu Chartu Libertatum, zákon Habeas corpus ad subjiciendum, porotní řízení a anglické precedenční právo našly své nejnámější vyjádření v Americké deklaraci nezávislosti.

Vše toto znamená, že lid kterékoli země má právo a měl by mít moc si za pomoci ústavního úkonu – svobodných a nezávislých voleb, tajnou volbou zvolit nebo změnit charakter nebo formu vlády, pod kterou žije. Znamená to, že by měly vládnout svoboda projevu a myšlení; že soudní dvory, nezávislé na výkonné moci, zbavené předsudků jakékoli strany, by měly provádět zákony, které obdržely širokou podporu velké většiny, nebo jsou posvěceny časem a zvykem. Zde jsou listiny, zakládající nárok na svobodu, které by měly ležet v každém venkovském domě. Zde je poselství britského a amerického národa lidstvu. Necht' hlásáme to, co děláme a necht' děláme to, co hlásáme.

Nyní jsem jmenoval dvě velká nebezpečí, která ohrožují lidské domovy: válku a tyranii. Ještě jsem nemluvil o chudobě a nouzi, které jsou v mnoha případech převažujícími problémy. Avšak jestliže se odstraní nebezpečí války a tyranie, není pochyb, že věda a spolupráce mohou světu v několika příštích letech, určitě pak v několika příštích desetiletích, přinést nové poznatky, které by byly mnohem dále než cokoli, s čím má dnes lidstvo své zkušenosti. Nyní se, v této trudnomyslné a po dechu lapající době, utápíme v hladovění a krizi, které jsou následkem našeho vysilujícího boje. Ale to pomine a může pominout rychle. Neexistuje žádný důvod, kromě lidské hlouposti nebo člověka nedůstojného zločinu, který by měl upírat všem národům potěšení z věku hojnosti. Často jsem v této souvislosti používal slova, která slyšel před padesáti léty z úst velkého irsko-amerického řečníka, mého přítele, Bourka Cockrana: „*Je dost pro všechny. Planeta Země je velkorysá matka; poskytne v hojném množství potravu všem svým dětem, pokud jen budou obdělávat její půdu podle práva a v míru.*“ Doposud cítím, že jsme v plné shodě.

Nyní se dostávám se k tomu, co jsem vám zde zejména přijel říci. Ani spolehlivá prevence války, ani kontinuální vzestup světové organizace nebudou dosaženy bez toho, co jsem nazval bratrským společenstvím anglicky hovořících národů. To znamená zvláštní vztah mezi Britským společenstvím národů, Britským impériem a Spojenými státy. Není čas na všeobecnosti, pokusím se hovořit exaktně. Bratrské společenství vyžaduje nejen pěstování přátelství a vzájemného porozumění mezi našimi dvěma velkými, avšak spřízněnými společenskými systémy, ale i pokračování důvěrného vztahu mezi našimi vojenskými poradci, vedoucí ke společnému studiu potenciálních nebezpečí, kompatibility zbraňových systémů, vojenských příruček a pokynů, k vzájemné výměně důstojníků a kadetů na technických vysokých školách,... ke společnému užívání základěn námořních a vzdušných sil na celém světě, které jsou ve vlastnictví některé z našich zemí. To snad zdvojnásobí mobilitu amerického námořnictva a vzdušných sil. Silně to posílí Britské námořní a letecké síly a mohlo by to vést, pokud se svět uklidní, k důležitým finančním úsporám. Již společně užíváme velký počet ostrovů; v blízké budoucnosti by jich v naší společné péči mohlo být daleko více.

Spojené státy už mají uzavřenou trvalou smlouvu o obraně s Dominiem Kanada, které je oddaně připojeno k Britskému společenství národů a k Britskému impériu. Tato smlouva je účinnější než mnohé z těch smluv, které byly často uzavřeny jen jako formální spojenectví. Tento princip by měl být rozšířen na celé Britské společenství národů s plnou reciprocitou. Čili

cokoli by se mohlo stát, tak si jen sami navzájem zajistíme bezpečnost a budeme schopni spolupracovat ve prospěch vysokých a ušlechtilých cílů, které jsou pro nás drahé a nevěstí pro nikoho žádné neštěstí. Případně by mohlo dojít – a já cítím, že nakonec dojde, k principu společného občanství...

Existuje ovšem důležitá otázka, kterou si musíme položit. Nebude zvláštní vztah mezi Spojenými státy a Britským společenstvím národů nekonzistentní s naší prvořadou oddaností Světové organizaci? Odpovídám, že naopak. Toto jsou pravděpodobně jediné prostředky, kterými tato organizace dosáhne svou sílu. Již existuje vztah Spojených států s Kanadou, což jsem už zmínil, a existují zvláštní vztahy mezi Spojenými státy a jihoamerickými republikami. My, Britové, máme naši dvacetiletou Smlouvu o spolupráci a vzájemné pomoci se sovětským Ruskem. Souhlasím s panem Bevinem, ministrem zahraničí Velké Británie, že by to snadno mohla být smlouva padesátiletá. Pokud o ní budeme mít zájem. Necílíme na nic, než na vzájemnou pomoc a spolupráci. Britové mají alianci s Portugalskem, neporušenou od roku 1384, která přinášela plodné výsledky v kritických chvílích poslední války. Nic z toho nekoliduje s obecným zájmem o světovou dohodu, nebo světovou organizaci; naopak, napomáhá to k ní... Věřím, že zvláštní společenství mezi členskými státy Spojených národů, která nemají žádný agresivní cíl proti kterékoli jiné zemi, ani nejsou žádnou lstí neslučitelnou s Chartou Spojených národů, nemohou být škodlivá...

Hovořil jsem dříve o Chrámu míru. Tento chrám musejí vybudovat dělníci ze všech zemí. Jestliže se dva z těchto dělníků navzájem docela dobře znají a jsou staří přátelé, jsou-li jejich rodiny spřízněné, a pokud mají „důvěru v úmysly toho druhého, chovají naději v jeho budoucnost a shovívavost vůči jeho nedostatkům“ – abych citoval pár dobrých slov, která jsem zde řekl jindy – proč by nemohli spolupracovat na společném úkolu jako přátelé a partneři? Proč by si nemohli navzájem půjčovat náradí a tím zvyšovat svůj pracovní výkon? Ve skutečnosti to musí dělat, neboť jinak chrám nelze vybudovat. Nebo když se vybuduje, může se zřítit, a my všichni prokážeme, že jsme nepoučitelní a musíme jít a učit se znovu, pošetí, ve škole války, nesrovnatelně krutější než té, ze které jsme se právě dostali. Období temna se může navrátit, doba kamenná se může navrátit na zářných křídlech vědy. A to, co by nyní mohlo lidstvu přinést nezměřitelné hmotné požehnání, by mu mohlo přinést jeho úplnou zkázu. Dejme si pozor, říkám; doba může být krátká. Nenabírejte, dokud není příliš pozdě, kurs, který by dovolil událostem, aby se hnaly kolem bez naší vůle. Pokud má existovat bratrské společenství toho druhu, který jsem zde popsal, se vši zvláštní silou a bezpečností, které z toho obě naše země mohou vyvodit, ujistěte se, že tato velká skutečnost je světu známá, a že to hraje svou roli při upevnění a stabilizaci základů míru. Existuje cesta moudrosti. Prevence je lepší než léčebná kúra.

Na válečné jeviště, ozářené spojeneckým vítězstvím, padl v poslední době stín. Nikdo neví, co v bezprostřední budoucnosti zamýšlí dělat Sovětské Rusko a jeho Komunistická mezinárodní organizace, nebo jaké jsou meze, pokud vůbec existují, jejich expanzivních a novověreckých snah. Cítím silný obdiv a úctu k chrabrému ruskému lidu a k mému válečnému druhu, maršálu Stalinovi. V Británii, a nepochybuji, že zde také, existuje hluboká sympatie a náklonnost vůči národům celého Ruska a předsevzetí vytrvat přes mnohé rozdíly v budování trvalého přátelství. Rozumíme tomu, že Rusové potřebují být zajištěni na svých západních hranicích skrze odstranění všech možností německé agrese. Víťame Rusko na jeho právoplatném místě mezi vůdčími národy světa. Víťame jeho vlajku na mořích. Zejména víťame pevné, časté a rostoucí kontakty mezi ruským národem a našimi vlastními národy na obou stranách Atlantiku. Avšak je mou povinností, a jsem si jist, že to po mne budete chtít, abych vám uvedl skutečnosti tak, jak je vidím já. Abych před vás předložil určité skutečnosti o současném strategickém postavení v Evropě.

Od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu byla napříč Evropou spuštěna železná opona. Za touto čarou linií leží všechna hlavní města starobylých států střední a východní Evropy.

Varšava, Berlín, Praha, Vídeň, Budapešť, Bělehrad, Bukurešť a Sofie, všechna tato známá města i s obyvatelstvem jejich zemí se ocitla v oblasti, již musím nazvat sovětskou sférou, a všechna podléhají v té či oné podobě nejen sovětskému vlivu, ale i velmi vysoké, a v mnoha případech vzrůstající míře kontroly z Moskvy. Jedině Athény – tedy Řecko se svou nehynoucí slávou – si svobodně může rozhodnout o své budoucnosti ve volbách pod dohledem britských, amerických a francouzských pozorovatelů. Polská vláda pod ruskou dominancí byla povzbuzena k tomu, aby se neoprávněně zmocnila rozsáhlých německých území, a právě probíhá masové vyhánění Němců, jehož hrozivý dosah si až dosud nikdo nedokázal představit. Komunistické strany, které byly ve všech těchto východoevropských státech velmi malé, získaly postavení a moc, které dalece převyšují počet jejich členů a ze všech sil se snaží prosadit totalitní vládu. Téměř ve všech případech byla nastolena policejní stát, a, s výjimkou Československa, nikde neexistuje opravdová demokracie.

Turecko i Persie jsou hluboce znepokojeny a zneklidněny nároky, které jsou na ně kladeny, i tlakem, vyvíjeným moskevskou vládou. Rusové se pokoušejí v Berlíně v jejich zóně okupovaného Německa vybudovat kvazi-komunistickou stranu tím, že projevují zvláštní přízeň skupinám levicových německých lídrů. Přitom loni v červnu, na konci bojů, ustoupily v souladu s dřívější dohodou americká a britská armáda na frontě dlouhé téměř čtyři sta mil až o 150 mil na západ, a umožnily tak našim ruským spojencům okupovat tyto ohromné územní prostory, které dobyly západní demokracie.

Pokud se nyní Sovětská vláda pokouší na svých územích vybudovat separátní akci pro-komunistické Německo, způsobí to nové vážné obtíže v britské a americké zóně, a dá to poraženým Němcům právo licitovat mezi Sověty a západními demokraciemi. Z těchto skutečností bychom mohli vyvodit závěry, že toto zajisté není ta osvobozená Evropa, za kterou jsme bojovali. Ani to není Evropa uspořádaná tak, aby v ní mohl nastat trvalý mír.

Bezpečnost světa vyžaduje v Evropě novou jednotu, ze které by žádný národ nebyl trvale vyděděn. (...) Dvakrát v našem vlastním životě jsme viděli Spojené státy, jak byly vtaženy nepřekonatelnými silami do válek. Včas, proti své vůli a svým tradicím, proti argumentům, jejichž síle je nemožné neporozumět, proto aby zajistily vítězství dobré věci, avšak až poté, kdy došlo k hroznému vraždění a pustošení. Dvakrát Spojené státy vyslaly několik miliónů svých mladých mužů přes Atlantik do války. (...)

Před železnou oponou, která prochází napříč Evropou, jsou další případy hodné znepokojení. V Itálii je vliv Komunistické strany značně omezen tím, že musí podporovat nároky na bývalá italská území na severu Jaderského moře, vznášené komunisty vyškoleným maršálem Titem. Přesto zůstává budoucnost Itálie na vážkách. Nikdo si také nemůže představit obnovenou Evropu bez silné Francie. V celém svém veřejném životě jsem pracoval pro silnou Francii a nikdy, ani v nejtěžších hodinách, jsem neztratil víru v její osud. Neztratím ji ani teď. Ale ve velkém počtu zemí, daleko od ruských hranic a všude na celém světě, vznikají komunistické páte kolony a pracují v úplné jednotě a absolutní podřízenosti direktivám, které dostávají z komunistického centra. S výjimkou zemí Britského společenství národů a Spojených států, kde je komunismus ve svých počátcích, tvoří komunistické strany nebo páte kolony rostoucí problém a ohrožení křesťanské civilizace. To jsou pochmurné skutečnosti pro kohokoli, kdo musí přednášet o zítřku vítězství, dosaženého skrze přátelství ve zbrani a ve věci svobody a demokracie. Ale byli bychom nejvíce nerozumní, kdybychom jim nečelili přímo, když máme ještě čas.

Výhled je pochmurný také na Dálném východě, a zvláště v Mandžusku. Smlouva dosažená v Jaltě, v níž jsem byl smluvní stranou, byla extrémně příznivá pro Sovětské Rusko. Ale byla dosažena v době, kdy nikdo nemohl říci, že se válka nemůže protáhnout přes celé léto a podzim 1945 a kdy se nečekalo, že válka s Japonskem bude trvat dalších 18 měsíců od ukončení války s Německem. V této zemi jste všichni tak dobře informováni o Dálném východě, a tak oddanými přáteli Číny, že nepotřebuji mluvit zeširoka o tamější situaci.

Cítil jsem se zavázán vykreslit stín, který padl na svět stejnou měrou na západě i na východě. Byl jsem ministrem v dobách Versailleské smlouvy a blízkým přítelem pana Lloyda-George, který ve Versailles vedl britskou delegaci. Sám jsem nesouhlasil s mnoha věcmi, které byly učiněny, ale ve své mysli mám velmi silný dojem z tehdejší situace. A shledávám ji bolestnou v kontrastu s tím, co převládá nyní. V té době existovaly velké naděje a neomezená důvěra v to, že války jsou překonány a že Liga národů se stane všemocnou. Nevidím ani necítím tu stejnou důvěru, či dokonce stejné naděje v nezkrotném světě současnosti.

Na druhé straně zaháním myšlenku, že je nová válka nevyhnutelná, že nám stále více bezprostředně hrozí. Je to proto, že jsem si jist, že naše bohatství držíme stále v našich vlastních rukou a že máme sílu uchránit naši budoucnost. Cítím povinnost o tom nyní otevřeně hovořit a mám možnost a příležitost tak činit. Nevěřím, že si Sovětské Rusko přeje válku. To, čeho si žádají, jsou plody války a neomezená expanze jejich moci a doktrín. Ale to, co musíme dnes zvážit, když ještě máme čas, je trvalá prevence války a co nejrychlejší vybudování podmínek pro svobodu a demokracii ve všech zemích. Naše obtíže a nebezpečí nezmizí, když před nimi zavřeme oči. Nezaniknou pouhým vyčkáním, co se stane, ani nebudou odstraněny prováděním politiky ústupků. Co potřebujeme, je dohoda, a čím déle se bude odkládat, tím obtížněji ji bude možno dosáhnout a tím větší bude naše ohrožení.

Jak jsem viděl naše ruské přátele a spojence během války, jsem přesvědčen, že neexistuje nic, co by obdivovali tak jako sílu, že neexistuje nic, z čeho by měli méně respektu, než je slabost, obzvláště pak vojenská slabost. Z tohoto důvodu je stará doktrína rovnováhy sil nesprávná. Nemůžeme si dovolit, pokud tomu můžeme napomoci, pohybovat se v mezích nepatrné převahy a tím se vystavovat možnosti, že by někdo mohl podlehnout pokušení a pokusit se o vzájemné změření sil. Pokud západní demokracie budou držet spolu v přísném zachovávání zásad Charty Spojených národů, jejich vliv na prosazování těchto zásad bude obrovský a pravděpodobně nikdo je nebude obtěžovat. Pokud však budou západní demokracie rozděleny nebo budou váhat s plněním svých povinností, pak nás opravdu může všechny překvapit katastrofa.

Již jednou jsem viděl toto vše přicházet a hlasitě jsem burcoval doma i ve světě, avšak nikdo tomu nevěnoval pozornost. Až do roku 1933 nebo dokonce 1935, mohlo být Německo uchráněno svého strašného osudu, který je postihl, a my všichni jsme mohli být ušetřeni utrpení, které Hitler uvalil na lidstvo. V celých dějinách nebyla válka, která by se dala odvrátit včasnou akcí než tato, která právě zpusťovala tak velké oblasti naší planety. Věřím, že se tomu dalo zabránit, aniž by padl jediný výstřel, a Německo mohlo být silné, mohlo prosperovat a být vážené. Ale nikdo nenaslouchal a jeden za druhým jsme byli vtaženi do tohoto hrůzného víru. Určitě to nesmíme dovolit znovu... Existuje totiž řešení, které vám v této promluvě, kterou jsem nazval „Zdroje míru“, zdvořile nabízím.

Nechť žádný člověk nepodceňuje trvalou sílu Britského impéria... Když se sečte populace anglicky hovořících zemí Britského společenství národů s populací Spojených států a vezme se v úvahu jejich spolupráce ve vzduchu, na moři, na celém světě, jejich spolupráce ve vědě a průmyslu, i jejich morální síla, nelze hovořit o nějaké vratké rovnováze sil, vyzývající k pokušením či riskantním dobrodružstvím. Naopak... Budeme-li se neochvějně řídit Chartou OSN a budeme-li vystupovat s vědomím klidné a střízlivé síly, která netouží po cizím území ani bohatství a nepokouší se svévolně ovládat lidské myšlení, spojí-li se všechny britské materiální i morální síly a přesvědčení s vašimi v bratrském svazku, cesty k budoucnosti zůstanou volné nejen pro nás, ale pro všechny, a nejen dnes, ale i po všechna příští staletí.²

² Přeloženo Petrem Wagnerem z textu uloženého na <http://www.winstonchurchill.org/learn/speeches/speeches-of-winston-churchill/120-the-sinews-of-peace>

Studijní materiál

Trumanova doktrína

*Pane předsedo, pane mluvčí, členové Kongresu Spojených států:*³

Vážnost situace, které čelí dnešní svět, vyžaduje mé vystoupení před společným zasedáním Kongresu. Týká se zahraniční politiky a národní bezpečnosti této země. Jeden z aspektů současné situace, který vám předkládám v této chvíli a dávám k Vašemu uvážení a přijetí rozhodnutí, se týká Řecka a Turecka. Spojené státy obdržely od řecké vlády naléhavou prosbu o finanční a hospodářskou pomoc. Předběžné zprávy od Americké hospodářské mise v dnešním Řecku a hlášení amerického velvyslance v Řecku potvrzují sdělení řecké vlády, že hospodářská pomoc je nevyhnutelná, má-li Řecko přežít jako svobodný národ.

Nevěřím, že by si americký lid a Kongres přáli nevyslyšet naléhavou prosbu řecké vlády. Řecko není bohatou zemí... Od roku 1940 byla tato pracovitá, mírumilovná země, postižena invazí, čtyřmi léty okupace krutým nepřítelem a nemilosrdnými vnitřními sváry.

Když do Řecka vstoupily osvobozené síly, zjistily, že ustupující Němci zničili doslova všechny železnice, silnice, přístavní zařízení, komunikace a obchodní loďstvo. Více než tisíc vesnic bylo spáleno. Osmdesát pět procent dětí mělo tuberkulózu. Hospodářská zvířata, drůbež a tažná zvířata téměř vymizely. Inflation pohltila prakticky veškeré úspory. Jako důsledek těchto tragických podmínek, dokázala militantní menšina, manipulující vykořisťováním, lidskou nouzí a bídou, vytvořit politický chaos, který až doposud učinil hospodářskou obnovu nemožnou.

Řecko dnes nemá finanční zdroje na financování dovozu toho zboží, které je podstatné pro holou obživu. Za těchto okolností nemůže řecký lid dosáhnout pokroku při řešení svých problémů s obnovou. Řecko má zoufalou potřebu finanční a hospodářské pomoci, která by mu měla umožnit nákup potravin, oděvů, paliv a semen. Tyto komodity jsou nepostradatelné pro obživu řeckého lidu a mohou být získány jen v zahraničí. Řecku se musí dostat pomoci při dovozu zboží, nezbytného pro obnovu vnitřního pořádku a bezpečnosti, které jsou tak zásadní pro hospodářskou a politickou obnovu. Řecká vláda rovněž požádala o pomoc zkušených amerických administrátorů, ekonomů a techniků tak, aby se zajistilo to, že finanční a materiální pomoc poskytnutá Řecku, bude při vytváření stabilní a soběstačné ekonomiky a zdokonalování tuzemské veřejné správy použita účinně.

Samotná existence řeckého státu je dnes ohrožena teroristickými aktivitami několika tisíc ozbrojených mužů, vedených komunisty, kteří se na mnoha místech, obzvláště podél řeckých severních hranic, stavějí na odpor autoritě vlády. Komise jmenovaná Radou bezpečnosti Spojených národů v současnosti zkoumá narušené podmínky v severním Řecku a domnělá narušení hranic mezi Řeckem na jedné straně a Albánií, Bulharskem a Jugoslávií na straně druhé.

V současnosti je řecká vláda neschopna se vyrovnat s touto situací. Řecká armáda je malá a špatně vyzbrojená. Pokud má obnovit autoritu vlády na celém území Řecka, potřebuje dodávky a zařízení. Řecko musí dostat pomoc, pokud se má stát soběstačnou a sebevědomou demokracií. Spojené státy tuto pomoc musí dodat. My jsme již do Řecka rozšířili určité typy materiální a hospodářské pomoci. Avšak toto není adekvátní. Neexistuje žádná jiná země, na kterou by se demokratické Řecko mohlo obrátit. Žádný jiný národ není schopen poskytnout vládě demokratického Řecka nezbytnou pomoc.

Britská vláda, která pomáhala Řecku, nemůže po 31. březnu poskytnout žádnou další finanční nebo hospodářskou pomoc. Velká Británie sama sebe shledává pod tlakem nezbytnosti snížit nebo zlikvidovat své závazky v několika částech světa, včetně Řecka.

³ Doručeno 12. března 1947 před společným zasedáním Kongresu

Zvažovali jsme, jak by mohly v této krizi pomáhat Spojené národy. Avšak situace je naléhavá, vyžaduje okamžitou akci a Spojené národy a jejich příslušné organizace nejsou s to rozšiřovat pomoc toho druhu, který se zde požaduje.

Je důležité si povšimnout toho, že řecká vláda zároveň požádala o naši pomoc při účinném užívání finanční a jiné pomoci, kterou můžeme Řecku poskytnout a při zdokonalování své veřejné správy. Je nanejvýš důležité, že můžeme vykonávat dozor nad čerpáním prostředků, které by byly dány Řecku k dispozici. Měli bychom kontrolu nad tím, aby byl každý utrácený dolar vynaložen tak, aby se Řecko stalo soběstačným, aby pomohl vybudovat hospodářství, ve kterém může vzkvétat zdravá demokracie.

Žádná vláda není dokonalá. Avšak jedna z hlavních předností demokracie je, že její nedostatky jsou vždy viditelné a lze na ně demokratickými procesy poukazovat a lze je napravovat. Řecká vláda není dokonalá. Nicméně zastupuje osmdesát pět procent členů řeckého Parlamentu, který byl zvolen ve volbách v loňském roce. Zahraniční pozorovatelé, včetně 692 Američanů, shledali tyto volby za spravedlivé vyjádření názorů řeckého lidu.

Řecká vláda fungovala v atmosféře chaosu a extremismu. Tak vznikaly chyby. Rozsah pomoci této zemi neznamená, že Spojené státy prominou vše, co řecká vláda učinila nebo co vykoná. Prominuli jsme v minulosti a promineme dnes opatření proti extremismu nalevo či napravo. V minulosti jsme doporučovali toleranci a doporučujeme toleranci i nyní.

Řecký soused, tedy Turecko, si také zaslouží naší pozornost. Budoucnost Turecka, jako nezávislého a ekonomicky silného státu, je pro mírumilovné lidi světa jasně a neméně důležitá, než budoucnost Řecka. Okolnosti, ve kterých se dnes Turecko nalézá, jsou značně rozdílné od situace v Řecku. Turecko bylo ušetřeno pohrom, které postihly Řecko. A v průběhu války Spojené státy a Velká Británie dodávaly Turecku materiální pomoc.

Nicméně dnes Turecko potřebuje naši pomoc. Od války Turecko hledalo další finanční pomoc u Velké Británie a Spojených států, aby mohlo zahájit takové modernizace, které jsou nezbytné pro udržení jeho národní celistvosti. Tato celistvost je podstatná pro udržení pořádku na Středním východě. Britská vláda nás informovala, že vzhledem k jejich vlastním obtížím, nemohou nadále rozšiřovat finanční a hospodářskou pomoc Turecku. Jako v případě Řecka, pokud se Turecku má dostat pomoci, potřebuje Spojené státy, které ji musejí poskytnout. Jsme jedinou zemí, schopnou takovou pomoc poskytnout.

Jsem si plně vědom širokých komplikujících průvodních jevů, pokud Spojené státy rozšíří pomoc Řecku a Turecku a tyto důsledky teď s vámi projednám. Jedním z primárních cílů zahraniční politiky Spojených států je vytvoření všeobecných podmínek, za kterých my a ostatní národy budou schopny vyřešit způsob života bez nátlaku. To bylo fundamentálním problémem ve válce s Německem a Japonskem. Naše vítězství bylo dosaženo nad zeměmi, které vyhledávaly možnost, jak vnutit svou vůli a svůj způsob života jiným národům.

Spojené státy přijaly vedoucí úlohu při zakládání Spojených národů, aby tak byl zabezpečen mírový rozvoj národů bez nátlaku. Spojené národy jsou vytvořeny tak, aby umožnily všem svým členům trvalou svobodu a nezávislost. Nicméně pokud nepomůžeme svobodným národům udržet jejich svobodné instituce a jejich národní celistvost proti agresivním hnutím, která se snaží vnutit jim totalitní režimy, nebudou záměry Spojených národů realizovány... To není ničím více než otevřeným poznáním, že totalitní režimy vnucené svobodným národům, přímou nebo nepřímou agresí, podminovávají základy mezinárodního míru a tudíž bezpečnost Spojených států.

Národy v mnoha zemích světa měly v poslední době totalitní režimy, vnucené jim proti jejich vůli. Vláda Spojených států často protestovala proti vnucování a zastrasování při porušování Jaltské dohody v Polsku, Rumunsku a Bulharsku. Musím rovněž konstatovat, že ve velkém počtu jiných zemí docházelo k podobnému vývoji.

V současnosti si ve světových dějinách téměř každý národ musí vybrat mezi alternativními způsoby života. Volba příliš často není svobodná. Jeden způsob života je založen

na vůli většiny a vyznačuje se svobodnými institucemi, zastupitelskou vládou, svobodnými volbami, zárukami svobody jednotlivce, svobodou slova a vyznání, a neexistencí politického útlaku. Jiný způsob života je založen na vůli menšiny, násilně vnucené většině. Spočívá na teroru a útlaku, kontrole tisku a rozhlasu, volbách, které nepřinášejí politické změny a na potlačení osobních svobod.

Věřím, že politikou Spojených států musí být podporování svobodných národů, které odolávají pokusům o podmanění ozbrojenými menšinami nebo vnějšími tlaky.

Věřím, že musíme pomáhat svobodným národům uskutečnit své vlastní osudy svým vlastním způsobem.

Věřím, že naše pomoc by měla mít primárně formu hospodářské a finanční pomoci, které jsou podstatné pro hospodářskou stabilitu a pořádané politické procesy.

Svět není statický a status quo není posvěcený. Ale my si nemůžeme dovolit změny ve statu quo při narušení Charty Spojených národů takovými metodami, jako jsou vnucování, nebo takovými úskoky, jako je politická infiltrace. Při pomáhání svobodným a nezávislým národům udržet jejich svobodu, budou Spojené státy naplňovat zásady Charty Spojených národů.

Je nezbytné jen nahlédnout do mapy, abychom si uvědomili, že přežití a celistvost řeckého národa mají opravdovou důležitost v mnohem širších souvislostech. Pokud by se Řecko dostalo pod kontrolu ozbrojené menšiny, účinek na jeho souseda, Turecko, by byl okamžitý a vážný. Zmatky a rušení veřejného pořádku by se mohly rozšířit na celý Střední východ. Navíc, zánik Řecka jako nezávislého státu by měl hluboký účinek na ty země Evropy, jejichž národy zápasí s velkými obtížemi, aby si udržely svou svobodu a nezávislost, zatímco odstraňují válečné škody.

Byla by to nevyhnutelná tragédie, pokud by tyto země, které tak dlouho válčily proti zdrcující přesile, ztratily toto vítězství, pro které tak mnoho obětovaly. Zhroucení svobodných institucí a ztráta nezávislosti by byly katastrofou nejen pro ně, ale pro celý svět. Zastrasování a možné selhání by se rychle rozšířily mezi mnoho sousedních národů, které usilují o to, aby si uchovaly svou svobodu a nezávislost.

Pokud bychom nepomohli Řecku a Turecku v této osudové hodině, důsledky by se dalekosáhle projevíly jak na západě, tak i na východě.

Musíme realizovat okamžitou a rozhodnou akci. Proto žádám Kongres, aby poskytl zmocnění pro pomoc Řecku a Turecku ve výši \$ 400 000 000 pro období, které končí 30. červnem 1948. Při požadování těchto finančních prostředků jsem zohlednil maximální částku vysvobozující pomoci, která bude poskytnuta Řecku mimo uvedených \$ 350 000 000 o které jsem v poslední době žádal, aby je Kongres schválil pro prevenci hladovění a utrpení v zemích zdevastovaných válkou.

Navíc k těmto finančním prostředkům žádám Kongres o schválení podrobností o americkém civilním a vojenském personálu, odeslanému Řecku a Turecku na žádost těchto zemí, který by pomáhal při rekonstrukčních úkolech a pro účely dozorování využívání finančních prostředků a materiální pomoci tak, jak mohou být poskytovány. Doporučuji, aby byly také schváleny instrukce o zaškolení vybraného řeckého a tureckého personálu. Nakonec žádám, aby Kongres poskytl oprávnění, které dovolí nejrychlejší a nejúčinnější využití potřebných komodit, dodávek a zařízení, za specifických podmínek... Pokud by pro účely, uvedené v tomto poselství byly zapotřebí další finanční prostředky nebo další zmocnění, nebudu se zdráhat přednést tuto situaci Kongresu. V této záležitosti musí spolupracovat exekutivní a legislativní odbor vlády.

Kurs, kterým se vydáme, je seriózní. Nedoporučoval bych jej, kdyby alternativa nebyla mnohem vážnější. Spojené státy přispěly k vítězství ve 2. světové válce částkou \$ 341 000 000 000. To je investice do světové svobody a světového míru. Pomoc, kterou doporučuji poskytnout Řecku a Turecku, dosahuje o trochu výše než je jedna desetina procenta z této investice. Zdravý selský rozum nám velí, abychom si tuto investici zabezpečili a ujistili se, že

nebyla učiněna nadarmo. Sémě totalitních režimů pěstují bídu a nedostatek. Rozšiřují se a rostou na zlé půdě chudoby a sváru. Dosáhnou svého plného vzrůstu, pokud naděje národa na lepší život vyhasnou.

Tuto naději musíme udržovat naživu.

Svobodné národy světa k nám vzhlížejí o podporu při uchovávání jejich svobod. Pokud bychom váhali s naším vůdcovstvím, mohli bychom ohrozit mír na světě. A jistě bychom ohrozili blahobyt tohoto národa.

Rychlým spádem událostí na nás byla uvalena velká zodpovědnost.

Jsem plně přesvědčen, že Kongres bude čelit těmto povinnostem přímo.⁴

Harry S. Truman

⁴ Přeloženo Petrem Wagnerem z textu uloženého na <http://www.americanrhetoric.com/speeches/harrystrumantrumandoctrine.html>. Textová verze byla přepsána přímo z audiosnímku. V této integrální podobě je do češtiny přeloženo poprvé.

